

Ga gerust eens onder een muiltwip staan

➤ MOMENTEN SPRAK MET HEIN COMEYNE, COÖRDINATOR VAN VLAAMSE TRADITIONELE SPORTEN VZW (VlaS) EN BEZIELER VAN SPORTIV VZW
➤ TEKST: BART ROGÉ

Het toeval treft. Toen ik thuiskwam na dit interview met Hein Comeyne, coördinator van Vlaamse Traditionele Sporten vzw (VlaS), lag de film Linkeroever van Pieter Van Hees klaar. Marie (Eline Kuppens), een ambitieuze loopster die haar kwalificatie voor het Europees Kampioenschap moet laten schieten, staat er tegenover de flamboyante Bobby (Matthias Schoenaerts), een kei in het boogschieten en hoofdman van de plaatselijke schuttersgilde. De introverte en bikkelharde atlete tegenover de charismatische levensgenieter met een hoog rock-'n-rollgehalte. Beiden zijn sporters, maar dan wel elk aan hun uiterste van het spectrum. En laat dat nu juist het centrale thema zijn waarover ik die dag met Hein een gesprek had: hoeveel sport zit er in onze traditionele sporten? Heel wat, zo blijkt. En nog veel meer.

Momenten: “Als ik jullie tijdschrift *Trend* doorblader, zie ik heel veel bourgondiërs op de foto's. Dat zijn nog echte mensen! Wat een contrast met wat je doorgaans in sportpublicaties ziet.”

Hein: “Inderdaad, het ‘cardio-pulmovasculair effect’ van de VlaS-sporten is – op touwtrekken na – niet bijzonder hoog. Van kegelen, gaaibol, beugelen, paggoeien, sjoulen of buksschieten sta je niet onmiddellijk in schuim en zweet. Onze sporters zijn het vaakst medioren en senioren. En het is natuurlijk zo dat onze sporten sterk zijn verweven met het verenigingsleven. Hier sporten

mensen eerder omwille van de vriendschapsbanden en de liefde voor hun sport dan om aan hun fysieke conditie te werken. Dat verwijt krijgen we dus, dat traditionele sporten niet gezond genoeg zijn. 't Is maar hoe je gezondheid invult, natuurlijk. “*Om optimale gezondheidsvoordelen te halen, moet je toch drie keren per week minstens twintig minuten intens bewegen. Je eens in het zweet werken*”, hoorde ik Filip Boen van de KULeuven zeggen. Dat is juist, maar daarmee leg je de lat wel hoog. Persoonlijk vind ik het al gezond als mensen van achter hun televisie komen. Je kan sporten niet los zien van de mensen

die ze beoefenen. Als een gepensioneerde of zelfs hoogbejaarde nog twee keer in de week kan gaan bollen, dan is dat gezond. Ik twijfel daar niet aan. Het argument dat de VlaS-sporten niet gezond genoeg zijn om echt *sport* te zijn, volg ik niet. Als dat een serieus criterium zou zijn, dan is boksen straks ook geen sport meer. Dat is pas ongezond.”

Momenten: “Au fond: ‘Sport voor Allen’, dus.”

Hein: “Natuurlijk, maar zelfs dat is niet evident. VlaS is lid van het Platform Sport voor Allen. We zijn actief in de werkgroep laagdrempelig sportaanbod en in de subwerkgroep senioren. En zelfs daar moet ik op mijn strepen staan en argumenteren dat sport meer aspecten omvat dan louter fysieke. Denk maar aan de sociale of mentale componenten in sport. Als het sportbeleid enkel focust op het fysieke aspect – die gezondheidsmantra van drie keer per week zweten – sluit je veel mensen uit, zeker als het om senioren gaat. Hetzelfde gaat op als je enkel denkt in functie van de officiële sporttakkenlijst. Het recente onderzoek van de KULeuven bij leden van de seniorenorganisatie OKRA¹ geeft dat ook aan. In de top drie van sportvoorkeuren staan fietsen, wandelen en petanque. Kegelsporten en biljart halen trouwens ook de top tien. Goed, dat neemt niet weg dat er heel wat krulbollers en wipschutters zijn die drie keer per week sporten, en dan gaat het over een ganse namiddag. Een bolling duurt doorgaans vier uur. Ze spelen een half uur, wachten een half uur, spelen weer een half uur enzovoort. Hetzelfde bij een schieting: twee pijlen op doel, wachten, wat kaarten en dan opnieuw schieten. Dat is fysiek niet intensief. Maar ga gerust eens onder een muitwip staan. Boogschieten vergt een specifieke

motorische vaardigheid, vooral precisie en coördinatie. Dat is een belangrijke nuance. Als je het geheel van de Vlaamse traditionele sporten bekijkt, gaat het niet zozeer om kracht dan wel om precisie. Vlaanderen telt in vergelijking met andere regio’s in Europa minder kracht- en vechtsporten onder de traditionele sporten. Variaties op bijvoorbeeld Highland Games of Keltisch worstelen vind je niet bij ons. Dat is treffend, wat toch wel het unieke karakter van onze sporten onderlijnt.”

Momenten: “En er is te weinig oog voor de sociale component, als ik het goed begrijp?”

Hein: “Die sociale dimensie is belangrijk, maar speelt in alle sporten. Elke sporttak heeft wel zijn liefhebbersverbond. Daar kan je ook de vraag stellen wie er meer dan drie keer per week twintig minuten actief sport. In het liefhebbersvoetbal zullen ze misschien wel wat meer zweten, maar kom, je begrijpt het punt. Het ‘Sport voor Allen’ idee houdt in dat je elke sportieve vrijetijdsbesteding waardeert en valideert. Het gaat om de sporter en hoe die zijn sport beoefent. Als dat het uitgangspunt is, moet je de waarde van bepaalde sporten toch niet in vraag stellen?”

Momenten: “Waarover hebben we het eigenlijk? Wat en wie vallen er onder Vlaamse Traditionele Sporten?”

Hein: “Je hebt twee spelers als het over traditionele sporten gaat, die allebei hun oorsprong vinden in de Vlaamse Volkssportcentrale (VVC). Het VVC is in 1980 opgericht om onderzoek te doen naar traditionele sporten en om ze te promoten. Die twee taken, onderzoek en promotie, zijn nu – zij het met andere klemtonen – door twee verschillende organisaties opgenomen. Het Centrum voor Sportcultuur, dat

bij het Sportimonium zit, focust vooral op het historische en de socioculturele aspecten van volksspelen. Het VlaS is dan de koepelorganisatie – de paraplu zeg maar – waaronder alle clubs zijn verenigd. Dat zijn 575 clubs en negen bonden die deel uitmaken van onze Algemene Vergadering, samen ongeveer 21 verschillende traditionele sporten en een totaal van 12.000 leden. Wij zijn door de Vlaamse overheid erkend als *organisatie voor sportieve vrijetijdsbesteding*. We ondersteunen die clubs en bonden, zowel administratief als sporttechnisch, en doen aan sportpromotie.”

Momenten: “Verbaast mijn verbazing? Nooit gedacht dat traditionele sporten nog zo veel aanhang hadden.”

Hein: “En dat is nog niet alles. Naast VlaS heb je nog heel wat niet aangesloten verbonden en de internationale volksspelen zoals pentanque en darts. Maar nee, dat verbaast me niet. Waarschijnlijk zie je af en toe wel eens een muitwip staan – die zijn 28 meter hoog, dus vallen goed op – maar voor de rest zijn de traditionele sporten zo goed als onzichtbaar voor een groot publiek. Ze worden ergens in een achterafzaaltje van een café beoefend of ergens ten velde. De VlaS-sporten zie je vooral in landelijke gebieden, en vaak zijn het dan nog eens regionale fenomenen. Als je dus in een centrumstad bent geboren, krijg je dat niet mee. Het sociocultureel profiel van de VlaS-spporter is een paar jaar geleden nog onderzocht² en bevestigt het stereotiepe beeld. De gemiddelde leeftijd van onze sporters ligt iets onder de vijftig, doorgaans zijn ze mannelijk, arbeider of toch laaggeschoold, en vooral afkomstig uit landelijk gebied. Maar in vergelijking met vijftien jaar geleden zijn er 22% meer vrouwelijke sporters.”

Momenten: “En jongeren? Ik kan me best voorstellen dat katapulten of kruisbogen het jonge volkje kunnen bekoren.”

Hein: “Dat is ook zo. In het schaarbaan-kegelen, struifvogel en touwtrekken hebben we in vergelijking met 2001 meer dan 20% meer min-achttienjarigen. Slechts vier van de 21 VlaS-sporten sloten in 2009 geen jeugdleden aan. Samen met de Vlaamse Trainersschool organiseren we nu cursussen Initiator Traditionele Sporten en Initiator Boogschieten. Dat is goed opgepikt door onze leden. Op dit moment heeft VlaS 37 gediplomeerde Initiators Traditionele Sporten en 73 gediplomeerde Initiators Boogschieten onder haar leden. Dat loont zeker, maar naar jongeren toe is het een investering op lange termijn. Doorgaans haken jongeren nog voor hun twintigste af. We zien wel dat ze terugkeren wanneer ze veertig zijn, dan zijn hun kinderen zelfstandig en is er meer tijd. Maar eigenlijk zijn traditionele sporten echte familiesporten: jong, oud, man of vrouw, het maakt niet uit, iedereen kan samen spelen. Dat intergenerationele aspect zie je ook niet in alle sporttakken.”

Momenten: “Zijn de traditionele sporten op hun retour?”

Hein: “Toen professor Renson van de KU-Leuven in de jaren zeventig voor het eerst de traditionele sporten in Vlaanderen in kaart bracht, ontdekten zijn studenten heel wat nieuwe volkssporten en vonden ze er waarvan ze dachten dat ze al lang waren verdwenen. Renson heeft toen een zestigtal verschillende sporten geïdentificeerd, ook wel zeer regionaal gebonden varianten van hetzelfde. Maar toch opmerkelijk als je bedenkt dat Vlaanderen maar een zakdoek groot is. Moesten we

vandaag opnieuw een inventaris maken, zullen er toch wel sporten en verenigingen zijn die je niet meer gaat vinden. Maar aan de andere kant zijn degene die overblijven beter georganiseerd, hebben ze linken met een bond of een federatie en hebben ze – min of meer – een werkbare band met hun gemeente. De projecten die we met VlaS opzetten rond promotie lonen. We doen liever nog meer acties, opportuniteiten genoeg. Ik zie ons wel sportkampen organiseren, jeugdwerkingen uitbouwen of een architectuurwedstrijd opzetten om het design van onze munitie te moderniseren, daar willen we graag partners voor vinden. Maar het is een verhaal van mensen en middelen. De erkenning en waardering vanuit het beleid is er wel, maar die dragen niet echt ver. Het boogschieten op de staande wip is uniek, typisch voor Vlaanderen. Sommige gilden hebben een geschiedenis die we kunnen traceren tot in de veertiende eeuw. Eigenlijk zouden we daar de wereld mee moeten rondgaan, net zoals de Nederlanders met hun windmolens, tulpen en klompen. Maar we doen dat niet. Schoolsport is ook zoets. In verschillende regio's in Frankrijk en Spanje zijn traditionele sporten ingebed in de scholen. Niet dat zoets in Vlaanderen ook moet, maar we moeten kinderen en jongeren toch meegeven dat ze bestaan. Ik denk dat we heel wat leerkrachten en schooldirecties warm kunnen maken voor een dag traditionele sporten, gekoppeld aan regionale geschiedenis en erfgoed.”

Momenten: “Je haalt het aan: erfgoed. Plaats je dan geen moratorium op de traditionele sporten?”

Hein: “Ik wil zeker niet dat de traditionele sporten verworden tot iets louter toeristisch, dat zou afbreuk doen aan het verenigingsle-

ven. De schutters van de Hoge Gilde raad der Kempen gaan prat op hun tradities, die folklore is waardevol en heel schoon om te zien. Maar aan de andere kant heb je schutters die met katrolbogen schieten en waar het competitieve aspect primeert. Dus ja, traditionele sporten zijn – zoals je wil – populair, levend of immaterieel erfgoed, maar tegelijk ook gewone sporten. Het is geen of/of, maar een en/ en verhaal.”

Momenten: “Je ziet de traditionele sporten toch vaker als immaterieel cultureel erfgoed in beeld komen dan als competitiesport?”

Hein: “Dat is waar. Vorig jaar is krulbol erkend als immaterieel erfgoed. In 2005 is het net niet gelukt om het wipschieten als werelderfgoedfenomeen te laten erkennen door de UNESCO. Met VlaS hopen we dat zoets zal helpen om de sport meer uitstraling te geven en om de promotieacties nog meer weerklank te doen vinden. Maar het is een en/en verhaal. We vinden het even waardevol en belangrijk om mee te stappen in de Bloso zomerpromotietoer. De Boogsportfederatie Liggende Wip sprong op die kar. Dat was een succes bij jong en oud. Zo willen we ook in beeld komen.”

Momenten: “Het traditionele, ambachtelijke beantwoordt aan een zekere maatschappelijke tendens. Mensen zoeken naar iets *oorspronkelijks*, de authentieke ervaring. Dat belooft voor de traditionele sporten?”

Hein: “Jeroen Bryon van het Steunpunt Toerisme en Recreatie zegt iets gelijkaardigs.³ Binnen de toeristische sector ziet hij een verschuiving van *beleving* naar *ervaring*. Mensen willen het lokale gebeuren echt meemaken, iets meer dus dan gewoon toeschouwer zijn. Ze willen niet zien hoe je kant kloost, ze wil-

len het zelf klossen. Bryon zegt ook dat we meer aandacht moeten hebben voor het toeristische aanbod. Onze steden en regio's onderscheiden zich te weinig van elkaar. Ik denk dat traditionele sporten hierop kunnen inspelen. De VlaS-sporten hebben een lage instapdrempel – je kan ze dus gemakkelijk zelf doen – en ze zijn heel vaak streekgebonden. We investeren momenteel in opleidingen voor initiators; als we nu eens vanuit streektoerisme zouden investeren in de infrastructuur van onze traditionele sporten, dan wordt dat zeker een mooi verhaal. Een gezellige bolbaan of schietstand in combinatie met een streekbiertje en een plaatselijke lekkernij, ik zie het zo gebeuren. Tegelijk investeer je in de club en dus ook in het verenigingsleven... een win-winsituatie, niet?"

Momenten: "Ik zie het al voor me! Vorige zomer erkende Vlaams minister voor Sport Philip Muyters Sportiv vzw als 'Vlaamse sportfederatie'. Wat is het verhaal daarachter?"

Hein: "Dankzij de erkenning van Sportiv als sportfederatie kunnen onze clubs Traditionele Sporten terecht bij hun gemeente voor erkenning en mogelijke subsidiëring binnen het Sport voor Allen beleid. Voordien was dat niet het geval. Daar zit heel wat potentieel in en het actieplan dat we er aan koppelden moet een nieuwe dynamiek op gang brengen. Waar VlaS zich concentreert op de Vlaamse traditionele sporten, gaat het bij Sportiv om een diversiteit aan sportsoorten in Vlaanderen die promotionele ondersteuning kunnen gebruiken. Kijk, onze samenleving wordt almaar meer divers. We gaan ervan uit dat met de migratie ook nieuwe traditionele sporten in ons land worden geïntroduceerd. Maar daar hebben we momenteel nog geen zicht op. Bij deze

ook een warme oproep aan alle niet-Vlaamse traditionele sporters om zich kenbaar te maken. Daarnaast kan het ook interessant zijn om varianten van onze traditionele sporten te leren kennen. Ook daarvoor moeten we over de landsgrenzen heen kijken en kunnen samenwerken. VlaS is al sinds de oprichting lid van de European Traditional Sports and Games Association (ETSGA). Niet zozeer landen, maar vooral regio's zijn daar vertegenwoordigd. Zeer indrukwekkend is de diversiteit die we daar ontmoeten. Belangrijk daar is vooral dat zowel UNESCO als de Europese Unie ETSGA beschouwen als een belangrijk contactpunt. En om Europese middelen binnen te halen, moet je een internationaal netwerk kunnen uitbouwen. Daar zetten we actief op in."

Momenten: "Goed te horen dat er nog flink wat leven zit in onze traditionele sporten. Bedankt voor dit gesprek."

ONLINE

Vlaamse Traditionele Sporten (VlaS): www.VlaS.be

Sportiv: www.sportiv.be

European Traditional Sports and Games Association (ETSGA): www.jugaje.com

Sportimonium: www.sportimonium.be

NOTEN

- 1 BOEN FILIP & SCHEERDER JEROEN (2010) 'Ouderen in-actie(f)? Sociaalwetenschappelijk onderzoek naar sportdeelname en sportbehoeften van 55-plussers in Vlaanderen' Gent: Academia Press
- 2 DE VROEDE ERIK & RENSON ROLAND (2005) 'Traditional games in Flanders: State of the art' pp. 133-146 in LAVEGA (ed). Games and Society in Europe. Barcelona: European Traditional Games and Sports Association.
- 3 'Toerisme in Vlaanderen hinkt achterop' in *Knack online*, woensdag 13 januari 2010 <http://knack.rnews.be/nl/actualiteit/nieuws/belgie/toerisme-in-vlaanderen-hinkt-achterop/article-1194676422702.htm>